

TA'LIMDA NAZARIYA VA AMALIYOTNING O'ZARO INTEGRATSIYA

F. G'affarov

“International School of Finance Technology and Science”,
pedagogika fanlari doktori, (DSc)

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ta'lim jarayonida nazariya va amaliyotning o'zaro integratsiyasini ta'minlash orqali ta'lim sifatiga erishish hamda zamonaviy kasb egalarini bo'lajak kompetensiyalarini rivojlantirish to'g'risida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: nazariya, amaliyot, integratsiya, mezon, sub'ektiv, motivatsion texnologiyalar, pedagogik texnologiyalar, boshqaruv texnologiyalar.

Mamlakatimizda ilg'or xorijiy tajribalar asosida uzluksiz ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashni nazarda tutuvchi professional ta'lim tizimida zamonaviy yondashuvlarni ishlab chiqishni ta'minlashga qaratilgan islohotlar natijasida bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashning zamonaviy ta'lim mazmunini modernizatsiyalash, o'quvchilar ichki imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga imkon beruvchi zarur shart-sharoitlar yaratishga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida professional ta'lim va iqtisodiyotni shakllantirishning istiqbollari va ustuvor yo'nalishlarini hisobga olgan holda bugungi uslublar va texnologik istiqbollar, mehnat bozorida kadrlarga bo'lgan haqiqiy ehtiyoj, ish beruvchilarning takliflari va “Hayot davomida o'qitish” prinsipi shaxsni o'qitish uchun mo'ljallangan [13].

Bugungi kunda respublikamizning barcha hududlarida yangi korxonalar, zavod-fabrikalar va muassasalar qurilib, ishga tushirilib, ijtimoiy infratuzilma rivojlantirilmoqda. Bularning barchasi malakali mutaxassislarga bo'lgan talabni oshirmoqda, har bir sohaning rivoji, loyihalarning muvaffaqiyati bevosita yetuk kadrlar bilan bog'liq.

Shu sababli so'nggi yillarda ta'lim tizimi modernizatsiya qilindi, ilg'or ta'lim shakllari va texnologiyalari joriy etildi. O'rta darajadagi mutaxassislarni tayyorlashning samarali tizimi hamda professional ta'lim muassasalarining yangi shakli tashkil etildi [6].

Ta'limdagi nazariya va amaliyotning o'zaro bog'liqligi mezonlari pedagogika sohasida, ta'lim to'g'risidagi ma'lumotlarning ilmiy tizimida qo'llaniladi. Pedagogik amaliyot pedagogika taraqqiyotining 1-davri bo'lib, uning boshlanishi barvaqt jamiyatga borib taqaladi va hozir ham davom etadi [3].

Ta'lim integratsiya yo'nalishlari quyidagilarga: tashkiliy, texnologik va institutsionalga bo'linadi. Bular, o'z navbatida, mazmunli fanlararo integratsiya; kompleks rejalar yaratish kurslari, dasturlari; ta'lim turli sohalarda komponentlarini integratsiya, qo'shma va kasb-hunar ta'limi, texnik va gumanitar ta'lim integratsiyasi, o'rganishning tashkiliy va texnologik shakllari; oliy ta'lim doirasidagi aloqalar va o'zaro aloqalar, ta'lim tashkilotining tashqi aloqalari, fan va ta'lim integratsiyasidan iborat [4,5].

Integratsiya atamasidan u yoki bu uyg'unlashtiruvchi jarayonlarni ifodalovchi hodisalarni tasvirlashda foydalaniladi. Bilimlar uyg'unligi asoslarining turlarini tasniflashga oid qarashlar mavjud. Bunda, ayniqsa, metodologik, ontologik, gnoseologik va ijtimoiy asoslar o'zaro farqlanadi [6]. Uyg'unlashgan bilimlarning aniq shakllarini belgilashda keng ko'lamli izlanishlar amalga oshirilmoqda.

Nazariya va amaliyotning integratsiyasi mazkur ob'ektlarni birlashtirishga yordam beradi: ilmiy, umumiy madaniy, psixologik, pedagogik, ilmiy bloklar asoslari to'g'risidagi ma'lumotlarni birlashtirish; fanlararo bog'liqlik – o'quv fanlari tizimida integratsiya ob'ektlarini tanlash; ish – haqiqiy bilim va ta'limni birlashtirgan mohir vazifa, qiyin qaror shartlaridan foydalangan holda ish mavzusi; sub'ektiv-shaxsiy-integratsiya, aqliy omillar va jarayonlarni (aqliy, nutq, vosita va boshqalarni) o'z ichiga oladi.

Motivatsion texnologiyalar o'qituvchining amaliy ishlarida o'quvchilar nazariy bilimlarini qo'llashga yo'naltirishni ta'minlaydi. Pedagogik texnologiyalar o'quvchilar o'zlashtirgan bilim va ko'nikmalarni yangi sharoitlarga o'tkazishga yordam beradi. Boshqaruv texnologiyalari kasbiy ta'limning didaktik maqsadiga erishish uchun ishlatiladi, ya'ni pedagogik muammolarni hal qilish qobiliyatini shakllantirish, pedagogik muammolarni hal qilish jarayonida professional pedagogik faoliyat usullari va ko'nikmalari rivojlantiriladi. Har bir texnologiyada o'qituvchi kasbiy ta'lim maqsadlariga muvofiq foydalanishi mumkin bo'lgan komponentlar (tarkibiy qismlar) ajratilgan. Texnologiyalarning protsessual komponentlari (maqsadli, mazmunli, tashkiliy, teskari aloqa) ularni professional sohada qo'llash ko'lamini kengaytiradi. Bundan maqsad kasbiy tayyorgarlik bosqichining mazmunini aniqlash; tashkiliy – foydalanish o'quvchilarning bilish faoliyatini tashkil etish shakllari; teskari aloqa – pedagogik muammolarni hal qilish ko'nikmalarining shakllanishini kuzatishga imkon beruvchi qayta aloqa shakllarini tanlashdan iboratdir.

Nazariya va amaliyot o'rtasidagi aloqa integratsiya shaklida amalga oshiriladi. Integratsiya – nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlik orqali ta'limni tashkil etish tarkibiy qismlarining birligini belgilaydi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, hozirgi kunda dunyoning rivojlangan mamlakatlari jamiyatni iqtisodiy shakllantirish uchun o'zlarining professional ta'lim tizimlarini isloh

qilish zarurligini angladilar. Amerikalik tadbirkor Jon Grillos ta'limga bunday yondashuvning ahamiyati haqida gapiradi: "Talabalarning ma'lum bir sohada olgan bilimlari har yili o'zgarib turadi va ba'zida ular talabalar ularni o'zlashtirishidan oldinoq eskirib qoladi. Shuning uchun iqtisodiyotga mustaqil ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini oshirishga, kerak bo'lganda yangi bilim va kasblarni egallashga qodir bo'lgan yosh fuqarolarning kelishi yanada muhimdir".

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 7 avgustdagi "O'zbekiston Respublikasida uzluksiz boshlang'ich, o'rta va o'rta maxsus professional ta'lim tizimini tartibga soluvchi normativ huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 466-sonli qarori. //www.lex.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6-sentabrdagi PF-5812-sonli "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni. www.lex.uz
3. Ximmataliev D.O. Kasbiy faoliyatga tayyorgarlikni diagnostika qilishda pedagogik va texnik bilimlar integratsiyasi. // Monografiya. – T.: O'zbekiston, 2017.
4. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века // Учеб. пособие для самообразования. Изд. 2-е Перераб. и допол. – М.: Педагогическое общество России, 2002., 512 с.
5. Чапаев Н.К. Интеграция педагогического и технического знания в педагогике профтехобразования. – Екатеринбург: Свердл. инж.-пед. ин-т, 1992. 224 с.
6. Абдуллина О.Л. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. // Для пед. специальностей высших учебных заведений. 2-изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1990. 141 с.